

ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นไทยระหว่างพุทธศักราช 2538-2542

นายอัฐพล ส่งแสง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-1578-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 2116261 X

REFLECTIONS OF SOCIETY IN THAI SHORT STORIES (1995-1999)

Mr. Attapol Songseang

ศูนย์วิทยทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Comparative Literature

Department of Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-1578-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นไทยระหว่างพุทธศักราช 2538-2542

โดย

นายฉัฐพล ส่งแสง

สาขาวิชา

วรรณคดีเปรียบเทียบ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ม.ร.ว. กงกกาญจน์ ตะเวทีกุล

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....*กัญญา ดิงศภัทิตย์*..... คณะบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัญญา ดิงศภัทิตย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....*ว.พ. อุดมศิลป์*..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. วรณี อุดมศิลป์)

.....*กนกกาญจน์ ตะเวทีกุล*..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ม.ร.ว. กงกกาญจน์ ตะเวทีกุล)

.....*ตรีศิลป์ บุญขจร*..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อัฐพล ส่งแสง : ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นไทยระหว่างพุทธศักราช 2538-2542.
(REFLECTIONS OF SOCIETY IN THAI SHORT STORIES 1995-1999) อ . ที่ ป ร ี ก ษ า :
ผศ. ม.ร.ว. กองกาญจน์ ตะเวทีกุล, จำนวน 235 หน้า. ISBN 974-17-1478-1.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2538-2542 ในด้านเนื้อหาและรูปแบบ รวมถึงบริบททางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องสั้นดังกล่าว

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นในช่วงปีพุทธศักราช 2538-2542 สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสังคมใหญ่ ๆ คือ ปัญหาครอบครัว เด็กและคนชรา โสเภณี อาชีพการงานของคนในสังคม วิถีชีวิตในเมืองหลวง ความยากจน ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม วงราชการ การทำธุรกิจ และปัญหาเศรษฐกิจ

ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ พบว่า การใช้สัญลักษณ์สะท้อนค่านิยมและความเชื่อที่สร้างผลกระทบต่อครอบครัวรวมทั้งความเชื่อท้องถิ่นที่ถูกคุกคาม และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมที่ขาดอิสรภาพ

การเสนอเรื่องด้วยฉากสะท้อนสภาพแวดล้อมของเด็ก โดยแสดงให้เห็นถึงความหวาดกลัวและความรุนแรงในสังคมที่คุกคามเด็ก และสะท้อนสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของคนในท้องถิ่นต่อความเจริญ การตกเป็นทาสของวัตถุ และความเจริญกอบโกยทรัพยากรจากท้องถิ่น

การเสียดสีสะท้อนระบบราชการที่ล่าช้าและค่านิยมการรับราชการ อีกทั้งสะท้อนวิถีชีวิตในเมืองที่ยากลำบาก ไร้แรง นิยมวัตถุและภาวะตงงาน นอกจากนี้ยังสะท้อนวิถีชีวิตในชนบท โดยเสียดสีความเจริญที่เข้ามาสู่ชนบท อีกทั้งสะท้อนความยากจน โดยเสียดสีการประเมินคุณค่าของคนร้ายวที่มีต่อคนจน และเสียดสีการทำลายสิ่งแวดล้อม

การใช้กระแสสำนึกสะท้อนสภาวะบีบคั้นในจิตใจของคนในสังคม

การจบเรื่อง พบว่าเรื่องสั้นจบด้วยความพ่ายแพ้ของตัวละครมากที่สุด โดยสะท้อนให้เห็นถึงความพ่ายแพ้ของมนุษย์ต่อสามัญสำนึกและคุณธรรม มนุษย์ต่อสถานการณ์ มนุษย์ต่อมนุษย์ มนุษย์ต่อชะตากรรม และมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม ส่วนการจบด้วยความสุข พบว่าตัวละครมักเป็นเด็ก แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของผู้เขียนที่มีความหวังต่อเด็ก

ภาควิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ

สาขาวิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนิสิต..... ๐๖๑๗๖๖ ๒๕๔๕

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ๐๖๑๗๖๖ ๒๕๔๕

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4280225322 : MAJOR COMPARATIVE LITERATURE

KEY WORD: SHORT STORIES/THAI SOCIETY/REFLECTIONS

ATTAPOL SONGSEANG : REFLECTIONS OF SOCIETY IN THAI SHORT STORIES (1995-1999). THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. M.R. KONGKARN TAVEDHIKUL, 235 pp. ISBN 974-17-1578-1.

The objective of this thesis is to analyze the short stories written during the period of 1995-1999 in terms of content, form and the social contexts that influenced those stories.

The study shows that the short stories written during the years 1995-1999 reflect significant social problems, namely those concerning the family, children and the elderly, prostitutes, career life, urban life, poverty, environmental changes, bureaucracy, business and the economy.

In terms of literary techniques, it is found that symbols are used to present the values and beliefs that affect the family, the local creeds that are being threatened and the lack of freedom of people in the society.

The settings convey the atmosphere of fear and violence that are a menace to children and the picture of the communities responding to progress and succumbing to materialism, and the exploitation of natural resources by the process of development. In these short stories, authors variously satirize red tape bureaucracy and people's aspiration to become government officials; the urban life with its hardship, hastiness, materialism and unemployment; and the onward march of progress into the countryside, the assessment of the poor by the rich and environmental destruction.

The research shows that the technique of stream of consciousness is used to portray the feeling of oppression experienced by people in the society.

In terms of ending, it is found that most short stories end with the failures of the characters at maintaining their common sense and morality and at coping with the situations they are facing, their fellow human beings, their fates and their social surroundings. On the other hand, most happy endings are found in short stories with children as main characters. This clearly indicates the hope that the authors find in children.

DepartmentComparative Literature
Field of studyComparative Literature
Academic year...2002

Student's signature. ATTAPOL SONGSEANG
Advisor's signature. Kongkarn Tavedhikul
Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ทำวิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ม.ร.ว. กองกาญจน์ ตะเวทีกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์สำหรับคำแนะนำและการช่วยเหลือในการแก้ไขวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร. วรณี อุดมศิลป์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ช่วยตรวจแก้วิทยานิพนธ์ตลอดจนคณาจารย์ในภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบทุกท่านที่ได้ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอบพระคุณ นางสาวอาภรณ์ ส่งแสง มารดาบุญธรรม ในความช่วยเหลือทุกด้าน และ นางสาวกัญญาภรณ์ ส่งแสง สำหรับเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์ Mrs. Noopin and Mr. Steve De Lyria มารดาและครอบครัว สำหรับกำลังใจและเงินทุนสนับสนุน ขอบคุณ นางสาวพิมพ์นารา ศรีนนท์แก้ว แบ่งเบาภาระในหน้าที่การงานประจำวัน และนายศิลาปะ สุวรรณศักดิ์ ผู้สร้างแรงบันดาลใจและความมั่นใจสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 : บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 แนวเหตุผลหรือสมมุติฐาน.....	5
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	9
1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
บทที่ 2 : ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นก่อน พ.ศ. 2538.....	12
2.1 ภาพสะท้อนสังคมเมืองในเรื่องสั้น.....	15
2.2 ภาพสะท้อนสังคมชนบทในเรื่องสั้น.....	22
บทที่ 3 : ปัญหาสังคมในเรื่องสั้นช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2538-2542.....	34
3.1 ปัญหาครอบครัว.....	35
3.1.1 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว.....	36
3.1.1.1 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ส่งผลต่อค่านิยมทางวัตถุ.....	38
3.1.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ส่งผลต่อเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตร.....	38
3.1.1.3 ฐานะทางเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดการทอดทิ้งและการพลัดพราก.....	40
3.1.1.4 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ทำให้บทบาทของผู้นำครอบครัวเปลี่ยนแปลง.....	41
3.1.2 ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว.....	43
3.1.2.1 ความสัมพันธ์ของคู่วิต.....	44

	หน้า
3.1.2.2 ความสัมพันธ์ของพ่อแม่ลูก	49
3.1.3 ผลกระทบที่ลูกได้รับ	59
3.2 ปัญหาเด็กและคนชรา	64
3.2.1 การถูกทอดทิ้ง	65
3.2.2 การอบรมสั่งสอน	67
3.2.3 ความอยู่รอด	68
3.2.4 สุขภาพ	69
3.2.5 การเป็นส่วนเกินของสังคม	70
3.2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและคนชรา	70
3.3 ปัญหาโสเภณี	73
3.3.1 ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม	73
3.3.2 สภาพจิตใจ	76
3.3.3 เด็กที่เกิดจากโสเภณี	78
3.4 ปัญหาทางด้านอาชีพการงานของคนในสังคม	79
3.4.1 ผลกระทบของสังคมที่มีต่ออาชีพ	80
3.4.2 ผลกระทบของอาชีพที่มีต่อสังคม	85
3.5 ปัญหาวิถีชีวิตในเมืองหลวง	87
3.5.1 สภาพของเมือง	89
3.5.1.1 เมืองคือกรุงช้าง	89
3.5.1.2 เมืองคืออนรก	91
3.5.1.3 เมืองคืออำนาจ	93
3.5.2 วิถีชีวิตของคนเมือง	94
3.5.2.1 วิถีชีวิตต่างคนต่างอยู่	95
3.5.2.2 วิถีชีวิตแห่งความเห็นแก่ตัว	96
3.5.2.3 วิถีชีวิตแห่งความรีบเร่ง	97
3.5.2.4 วิถีชีวิตที่ต้องดิ้นรนภายใต้ค่าครองชีพที่สูง	97
3.6 ปัญหาด้านความยากจน	99
3.6.1 การขาดแคลนปัจจัยในการดำเนินชีวิต	99
3.6.2 คุณค่าของความเป็นมนุษย์	103

	หน้า
3.6.3 การหาทางออกของคนจน.....	104
3.7 ปัญหาความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม.....	105
3.7.1 ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ.....	108
3.7.2 ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม	110
3.7.2.1 ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน	112
3.7.2.2 ผลกระทบต่อแนวคิดดั้งเดิม.....	116
3.7.2.3 ผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิม	120
3.7.2.4 ผลกระทบต่อค่านิยมอาชีพ.....	123
3.7.2.5 ผลกระทบในความรู้สึกต่อสภาพอดีตและปัจจุบัน	125
3.8 ปัญหาในวงราชการ.....	127
3.8.1 ระบบราชการ.....	128
3.8.2 ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับข้าราชการ	129
3.8.3 ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับประชาชน	130
3.8.4 ค่านิยมของประชาชนต่อการเป็นข้าราชการ	131
3.9 ปัญหาการทำธุรกิจ.....	133
3.9.1 การแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจ	134
3.9.2 การฉ้อโกง	135
3.9.3 ศิลธรรมที่เสื่อมลง	136
3.10 ปัญหาเศรษฐกิจ.....	138
3.10.1 สภาพของปัญหาเศรษฐกิจ	140
3.10.2 ผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจ	141
บทที่ 4 : กลวิธีทางวรรณศิลป์กับการสะท้อนภาพสังคม	145
4.1 สัญลักษณ์ในเรื่องสั้น.....	145
4.1.1 การสะท้อนค่านิยมและความเชื่อ	146
4.1.2 การสะท้อนวิถีชีวิตของคนในสังคม	149
4.2 การเสนอเรื่องด้วยฉาก.....	154
4.2.1 การสะท้อนสภาพแวดล้อมของเด็ก.....	155
4.2.2 การสะท้อนสภาพแวดล้อมของชุมชน	158

	หน้า
4.3 การเสียดสี.....	165
4.3.1 การสะท้อนระบบราชการ.....	166
4.3.2 การสะท้อนวิถีชีวิตในเมือง.....	174
4.3.3 การสะท้อนวิถีชีวิตในชนบท.....	182
4.3.4 การสะท้อนความยากจน.....	185
4.3.5 การสะท้อนการทำลายสิ่งแวดล้อม.....	188
4.4 การเสนอเรื่องด้วยกระแสสำนึก.....	192
4.5 การจบเรื่อง.....	194
4.5.1 การจบหักมุม.....	194
4.5.1.1 การสะท้อนความพ่ายแพ้ต่อสามัญสำนึกและคุณธรรม.....	195
4.5.1.2 การสะท้อนความพ่ายแพ้ต่อสถานการณ์.....	197
4.5.1.3 การสะท้อนการหลอกหลวง.....	200
4.5.2. การจบแบบตัวละครได้รับความสุข.....	202
4.5.3. การจบแบบตัวละครได้รับความทุกข์.....	205
4.5.3.1 ความพ่ายแพ้ของมนุษย์ต่อมนุษย์.....	206
4.5.3.2 ความพ่ายแพ้ของมนุษย์ต่อชะตากรรม.....	209
4.5.3.3 ความพ่ายแพ้ของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม.....	213
บทที่ 5 : บทสรุป.....	222
รายการอ้างอิง.....	232
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	235